

панночка не рядиться: две-три ленти да широкая коса разбегається по ее белым плечам, на голове венки из полевых цветов. А все смотрят на панночку, забывая пышную пани» [1, 312]. Не матеріальні речі можуть робити людину гарною, письменник говорить про те, що «єсть особая красота, она разлита на лице; это живая красота» [1, 312]. Бачимо, що автор наголошує на високих моральних якостях людини, які здатні робити її привабливою без жодних матеріальних прикрас. Коли людина не має таких якостей, то вона приречена на загибель.

Таким чином, використавши у своїх ранніх творах фольклорні мотиви, сюжети, образи, Є.Гребінка дав власну інтерпретацію існуючих фольклорних образів і мотивів, разом з тим, піднімаючи ряд морально-етичних проблем. Можна сказати, що завдяки цьому історія літератури збагатилася авторським літературним тлумаченням усно-поетичних феноменів.

Список використаних джерел:

1.Гребінка Є. Твори у трьох томах. Т.1. – К.:Наукова думка, 1980 – 560 с. 2. Держак Б.А. Євген Гребінка. – К.: 1974 – 149 с. 3.Задорожна Л.М. Євген Гребінка: Літературна постать. – К.: Твім інтер, 2000. – 160 с. 4.Зубков С.Д. Євген Павлович Гребінка: Життя і творчість. – К.: Худож. літ., 1962. – 210 с. 5.3 живого джерела: Укр.нар.казки в записах, переказах та публікаціях укр.письменників. – К.:Рад.школа,1990.–512 с. 6.Кирилюк Є.П. Проза Є.П. Гребінки // Життя і революція. – 1930. – № 2. – С. 130-150. 7.Сирота Ю. Російськомовна проза Є.Гребінки в контексті російської літератури 1830-1840-х років. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Полтава-2007, 229 с. 8.Українські народні казки. – К.: Веселка,1990. – 271 с.

ПИЛИПЧУК Святослав, к. філол. н., доцент ФРАНКОВА КОНЦЕПЦІЯ НАПИСАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ

У статті розглянуто концептуальні ідеї Івана Франка щодо принципів написання “Історії української фольклористики”. Відзначено солідний внесок ученого у нагромадження підготовчих матеріалів для створення якісної праці, спрямованої на об’єктивну презентацію поступу національної уснословеснознавчої думки.

Ключові слова: фольклористика, міфологічна школа, теоретико-методологічні концепції, рецензія, корпус текстів.

The article highlights Ivan Franko's conceptual ideas on the principles of writing the “History of Ukrainian Folklore Studies”. It is emphasized that the scholar significantly contributed to accumulation of referential materials for producing a high-quality work aimed at objective presentation of progress in the national folkloristic thought.

Keywords: folklore studies, mythological school, theoretical and methodological conceptions, review, text corpus.

1926 року у статті “Апостолові праці” Михайло Грушевський писав, що Іван Франко “...дав своєму народові такий невичерпний скарб, викував для нього таку зброю, що її значіння можна буде оцінити відповідно тільки згодом, з далекої перспективи історії” [2, с. 27]. Частиною того “невичерпного скарбу” безперечно є Франкові

глибокодумні фольклористичні студії. Зрештою настала вже й та “далека перспектива історії”, коли учений світ повною мірою намагається досягнути в тому числі й наснажений значним евристичним потенціалом уснословеснознавчий доробок дослідника. Ціла когорта знаних науковців (І. Денисюк, Р. Кирчів, В. Давидюк, Я. Гарасим, М. Дмитренко, В. та Г. Соколи та ін.) розважливими фаховими розвідками доводили і доводять прагнення відкрити потужний “енергетичний заряд” мудрого слова Франка-фольклориста. У своїх працях сучасні науковці на перший план виводять різні проблеми: Франко – теоретик фольклору, методологічні фольклористичні стратегії Івана Франка, внесок Франка у дослідження фольклорної генології, Франко – збирач і видавець творів усної словесності тощо. Однак, дуже рідко у багатоголосі франкознавчо-фольклористичних досліджень висвітлюється питання внеску ученого у розвиток аналітичних студій з історії фольклористики. Цей сегмент Франкового “скарбу” у корпусі його наукових текстів представлений багатьма знаковими розвідками, які, можемо з певністю твердити, є зразковими щодо основоположних принципів писання історії національного уснословеснознавства. У зазначеному контексті передусім варто згадати незакінчену статтю “Огляд праць над етнографією Галичини в XIX в.”, в якій продемонстровано концептуальне охоплення найважливіших кроків західноукраїнських фольклористів кінця XVIII – XIX ст., відзначено і позитивні, і негативні моменти їхніх пошуків, спостережено, хоч ще не досить тривалу, спадкоємність дослідницької традиції в осмисленні генеральних ідей науки про фольклор.

Огляд початків української етнографії, власне етнографії Галичини, Франко розпочав з кінця XVIII ст. “Початки цієї галузі знань датуються половиною XVIII ст., коли вперше було звернено увагу на т. зв. народну поезію...” [4, т. 29, с. 278]. Перші звістки, як зазначає дослідник, “обік цінних нотаток”, мали також чимало “курйозів, ухоплених з наслуху, або зложених на основі непорозумінь” [5, с. 233]. Незважаючи на суперечність окремих фактів, усе ж цей період (кінець XVIII – початок XIX ст.) розглянуто як важливий підготовчий етап до провадження серйозних фольклорно-етнографічних студій багатой народної традиції більшої частини південно-західного етнографічного регіону України. На основі ще достатньо невипрацьованих розвідок закордонних фахівців виникає посилений інтерес місцевих учених до наукового досягнення уснословесного матеріалу. Коментуючи оте зростаюче зацікавлення до культурних здобутків власного народу, Франко відзначає досить вільне потрактування фольклору. В епіцентрі уваги нерідко опинялися “фривольні дворацькі пісні”, які ніколи не входили у народний репертуар. У низці збірників, навіть досить авторитетних, натрапляємо на значну кількість таких штучних творів, що свідчить про необ’єктивність рецепції “народного добра” на початковій стадії процесу.

Франко відзначив ту помітну роль, яку відіграв Адам Чарноцький

(Зоріан Доленга-Ходаковський) у збиранні та систематизації фольклорних матеріалів та висловлював жаль з того приводу, що значна частина, “як можемо здогадуватися” вельми поважної, колекції цього “незвичайного чоловіка” пропала безслідно. Однак, “даний ним імпульс не пропав” [5, с. 234]. Одним із перших промовистих результатів зазначеного імпульсу стало видання збірки “Piesni polskie i ruskie ludu galicyjskiego” (1833) Вацлава з Олеська (Залеського). Праця, як зазначив скупий на щедрі похвали І. Франко, “творила епоху у розвою духового життя Східної Галичини” [5, с. 234], а згодом ще й доповнював: “Сміливо можна сказати, що якби не було збірки пісень Вацлава з Олеська, то не було б і воскресителів народної літератури в Галичині...” [3, т. 53, с. 467].

Публікація багатого корпусу головно українських пісень стала поштовхом до “нового руху”, головними речниками якого стали М. Шашкевич, Я. Головацький, І. Вагилевич, Й. Левицький, Й. Лозинський та ін. З іменами цих ентузіастів якраз і пов’язаний стрімкий розвиток фольклористичних напрацювань. Вказаний період, а це друга половина 30 – початок 40 років XIX ст., Франко розглядав з особливою прискіпливістю, бо саме тоді, на його переконання, було закладено підвалини фольклористики як повноцінної гуманітарної дисципліни, яка має багатий предмет дослідження, чітко окреслену проблематику, серйозну методологічну базу, спрямовану на вирішення найскладніших завдань. Коротко зарисовуючи основні досягнення Шашкевичівського гуртка в “Огляді”, І. Франко в інших своїх працях неодноразово вдавався до глибшої та докладнішої оцінки відзначених уснословеснознавчих напрацювань. Зокрема про “прекрасну збірку приповідок Ількевича”, який у “Руській трійці” мав приbrane ім’я Мирослав, учений розгорнуто розмірковував у передмовах до тритомника “Галицько-руські народні приповідки” та скерував сина Андрія до всебічного аналізу видання 1841 року (*Андрій Франко здійснив якісний різновекторний аналіз «Галицьких приповідок і загадок» у окремій студії «Григорій Ількевич як етнограф», що з’явилася на сторінках ЗНТШ*).

Прикметною ознакою аналізованого дослідження є те, що І. Франко жодним чином не збивався на сухий перелік праць, а намагався виокремити її найприкметніші ознаки, позитивні чи негативні. Зокрема, мовлячи про публікацію українських фольклорних творів, що їх здійснив 1835 (пісні) та 1838 (казки) року Казимир Войціцький, учений наголосив: зважаючи на те, що матеріали опубліковані у “формі, переробленій і змінений, відповідно до тодішнього літературного смаку, їх публікація стратила наукову вартість” [5, с. 235]. Розглядаючи працю І.-Я. Гануша “Die Wissenschaft der slavischen Mythus”, де використано й твори українського фольклору, він вказує на “безкритичність у доборі джерел і апріорність методу”, що негативно вплинуло на наукову вартість цієї досить розлогої і багатой на унікальні матеріали книги.

Відсутність необхідного критичного апарату, рух від теорії до практики, використання методології у багатьох моментах

дискредитованої міфологічної школи, на думку Франка, стали основними хибами початкової стадії наукового осмислення фольклору. Учений цілком умотивовано враховує аспекти суспільного життя, які нерідко мали визначальний вплив на хід фольклористичних студій. Зокрема, підкреслює Франко, відгомонам загострення “русько-польського антагонізму” в 40-их роках XIX ст. стало різке зменшення кількості досліджень польських науковців, що торкалися питань українського фольклору. Також негативно вплинула на інтенсифікацію наукових пошуків вже у середовищі “руських учених” ідея москвофільства, яка “після широкого розмаху 1848 р.” [5, с. 236] викликала нехтіть до систематичної праці.

Поступ галузі в Україні Франко змальовував на тлі загальноєвропейських, ширше світових тенденцій у фольклористиці. Він враховував зовнішні чинники, що впливали на вибір певних методологічних настанов наших учених, зважав на популярність розпрацювання окремих тематичних пластів тощо. При цьому дослідник намагався об’єктивно визначити чи сформовані за кордоном підходи до оцінки явищ усної словесності є цілком адекватними для українського матеріалу, чи необхідно вдаватися до пошуку додаткових ходів для всеосяжного розуміння передусім унікальних витворів нашої народної традиції. Наприклад, у 60-ті рр., за слушним спостереженням Франка, домінував принцип оцінки фольклору з погляду міфологічної теорії. Я. Головацький, О. Огоновський, Є. Згарський, І. Левицький та ін. в своїх працях того часу, взоруючись на авторитетні видання братів Грімм, інколи вдавалися до зумисного підтягування матеріалу до вислідів міфологів.

У 60-ті рр. ціла когорта молодих ентузіастів, перебуваючи під позитивним впливом творів Шевченка, Куліша, Максимовича взялася за “пильне збирання етнографічних матеріалів” [5, с. 236]. Серед найдіяльніших Франко розглядав В. Навроцького, М. Бучинського, О. Стефановича, О. Білінського, А. Дольницького, М. Царя, Т. Реваковича. Ці молоді дослідники живого народного слова за досить короткий час зібрали солідну колекцію оригінальних, а відтак і вельми вартісних фольклорних творів, однак не мали змоги довести їх до широкого загалу у друкованому виданні. “Пощастилось”, як висловився Франко, лише збірці Г. Купчанка “Песни буковинского народа” (К., 1875), що презентувала розлогу добірку народних пісень із Буковини. На основі аналізу рукописного матеріалу із 60-их років (більшість була у посіданні М. Драгоманова) Франко спостеріг один дуже промовистий факт: “збирано самі тільки пісні” /Франко І. Огляд праць над етнографією Галичини // Франко І. Вибрані статті про народну творчість. – К., 1955. – С. 237/. Себто поза сферою глибокого наукового інтересу залишались багаті пласти прозового фольклору. Щасливим винятком були іба що приповідки та загадки, роботу над збиранням яких систематично провадив Лучаківський, взоруючись на збірку Г. Ількевича та корпус М. Номиса.

Сам Франко неодноразово зізнавався, що у працях, які торкаються

проблеми написання історії літератури, чи фольклористики, він схилився до “еволюційного погляду”. Загальний погляд на корпус Франкових досліджень з питань фольклористики дає підстави зробити висновки, що інтенція розглядати поступ української науки про фольклор за десятиліттями для вченого є органічною. Отож, на початку сьомого десятиліття XIX віку в нашому уснословеснознавстві на перше місце виходить М. Драгоманов, який, як свідчить Франко, став “головним мотором” і “вніс у студіювання етнографічного матеріалу строгий історичний метод, гостро виступив проти дилетантства і міфологічних апріорних фантазувань, жадаючи порівняних студій і докладного відрізнєння в етнографічних матеріалах того, що міжнародне, запозичене, і того, що повстало на власнім ґрунті...” [5, с. 238]. У Франковому баченні українського фольклористичного процесу постать М. Драгоманова є знаковою і за обсягом зробленого, і за “промінюючою силою” впливу на дослідницькі стратегії фольклористів другої половини XIX ст. Підвищена зосередженість на постаті автора “Слов’янських перерібок Едіпової історії” пов’язана очевидно із тим, що й Франко довгий час перебував у силовому полі наукових інтересів свого вчителя, успішно працював у контексті тієї широко закреної програми, яку накреслив Драгоманов-фольклорист. Прагнення якомога повніше висвітлити увесь потенціал дослідницьких звершень вчителя спостерігаємо також і у М. Сумцова, який в оглядово-аналітичній праці “Современная малорусская этнография” найбільше місця відвів для розгляду студій наставника О. Потебні, нерідко демонструючи некритичність у трактуванні суперечливих моментів доробку вченого. У Франка ж, навіть попри надмірну увагу до праць Драгоманова, не бачимо й натяку на необ’єктивність, навпаки, він пропонує максимально виважений розбір найпомітніших напрацювань старшого софійського колеги, не усувається від розгляду слабких місць його теоретичних побудов, вказує на певні їх недоліки і натяжки. Незважаючи на певні зауваження, Франко досить високо ставить талант Драгоманова-фольклориста, відзначає “його острій критичний ум, що не поклоняється ніяким авторитетам, не молиться на ніякі, хоч і як блискучі, крочки та фрази, а всюди шукає конкретного, загального, основного...” [4, т. 46, кн. 2, с. 25]. Львівський учений коротко викладає основні теоретичні зауваги Драгоманова щодо методологічних підходів до вивчення фольклорних явищ. Через добру обізнаність із європейською фольклорною традицією Українець успішно реалізує близькі йому ідеї компаративізму. Найчастіше він зосереджується на опрацюванні конкретної теми, з’ясовуючи ареал її поширення, змістові вібрації, тенденції розвитку і впливу на культурну атмосферу Європи. Такий комплекс завдань автор вирішує зокрема у праці “Слов’янські перекази про пожертвування власної дитини”. Саме цю статтю Франко ґрунтовно аналізує у розвідці “Болгарські праці Драгоманова” як промовистий приклад дослідницьких інтенцій старшого колеги. Франкові імпонувало й те, що Драгоманов систематично вводив багатий

український матеріал у європейський науковий контекст, презентував національну фольклорну традицію на світовій арені, підштовхуючи чужоземців до осмислення наших народних творів.

В “Огляді...” Франко запропонував не докладні характеристики кожного збірника чи праці, а короткі концептуальні оцінки із зазначенням їх впливу на загальну плинність процесу наукової рецепції уснословесного матеріалу. По суті, дослідник запропонував готову матрицю для дальшого поглибленого написання “Історії української фольклористики”. Зрештою, у розлогу фольклористичному дискурсі вченого знаходимо чимало окремих розвідок, які пропонують отой “поглиблений” аналіз певного факту чи явища і органічно вписуються у заокруглену схему розуміння стратегії розвитку цієї дисципліни в Україні.

Важливим компонентом для розуміння Франкової концепції написання корпусу “Історії фольклористики” є аналіз численних рецензій на видання, в яких зафіксовано чи розглянуто українські уснословесні твори. Навіть у найлаконічніших критичних розвідках він з унікальною проникливістю осягає роль і місце студії у контексті розвитку науки про фольклор. Франко відгукувався “слівцем критики” і на ті видання, які щойно вийшли друком, і на ті, що вже досить давно посіли належне місце у фольклористичному світі. Потенціал розважливого і мудрого слова Франка-фольклориста у його рецензіях досить вагомий. Частими відгукми на “найновіші появи” уснословеснознавчого змісту дослідник підтверджував, що тримає руку на пульсі подій, стежить за головними тенденціями. Увага ж до праць, що вже досить давно увійшли у фольклористичний дискурс, зумовлена бажанням ученого якнайглибше збагнути досвід попередників, врахувати недоліки їхніх напрацювань, аби у майбутньому вберегтися від аналогічних прорахунків, та водночас взяти на озброєння продуктивні знахідки дослідників минулого, аби вивести наукові досліді галузі на новий якісніший рівень.

Враховуючи здобутки попередників, Франко вибудовував стратегію власного поступування у сфері фольклористики. Він ставив собі за мету заповнити ті прогалини, які виникли у процесі наукового засвоєння творів усної словесності. Зокрема дослідник звернув увагу на те, що довгий час недостатньо фіксували й аналізували певні генологічні одиниці фольклору, відтак докладав значних зусиль, аби вирівняти ситуацію і гідно представити незаслужено “поскрибовані” жанри, тобто ті пласти народної творчості, які з різних причин опинялися за бортом серйозної наукової дискусії. Однією із трибун, через яку учений намагався вибудувати цілісну панораму фольклору українців, стало видання журналу “Житє і слово”, який мав підназву “Вісник літератури, історії і фольклору”. До речі, цей факт не залишила поза увагою ще К. Грушевська. “Коли український часопис, – наголошувала авторка двотомного корпусу “Українські народні думи”, – що рахував на велику аудиторію і дійсно був тоді єдиним поважним “товстим” журналом на цілу Україну, раптом ставить у своєму заголовку й програмі заняття

фольклором, то се було майже рівносильне з уведенням сеї нової науки в українську національно-культурну програму!” [1, т. I, с. CIV]. У часописі під спеціальною рубрикою “Із уст народу” дослідник систематично публікував чи то власні записи народних творів, чи то записи своїх колег, при цьому наголошував, що, зважаючи на багатство матеріалів, “...треба... публікувати їх з вибором, налягаючи поперед усього на матеріали, досі найменше збирані (казки, легенди, анекдоти, місцеві перекази), на мотиви і варіанти, досі незвісні...” [3, т. 53, с. 413]. Оскільки Франко був добре обізнаний із найважливішими здобутками і української, і зарубіжної фольклористики, то йому не потрібно було докладати значних зусиль, аби безпомилково визначити стратегічно важливий і, головно, перспективний напрям студій. Наприклад у статті “Знадоби до вивчення мови і етнографії українського народу”, учений вельми резонно аргументував нагальність вивчення пісень “у найновішій стадії їх розвитку”. Він водночас продемонстрував успішне заповнення отих виявлених лакун вдумливими, концептуальними студіями часто заохочувального змісту.

Наприкінці XIX ст., коли Франко активно увійшов у процес наукового пізнання усної словесності, здобутки української фольклористичної думки не були ще настільки солідними, аби на їх основі можна було писати повноцінну історію. Саме у другій половині XIX – на початку XX ст. інтенсивно і вельми стрімко утверджується українська наука про фольклор, на авансцену, окрім самого Франка, виходять Ф. Колесса, В. Гнатюк, М. Грушевський та ін. Відтак, учений вважає своїм першочерговим завданням негайно реагувати на помітніші появи, даючи їм концептуальну оцінку з акцентом на перспективність аналогічних пошукувань. Міркування про певні знакові фольклористичні праці Франко висловлює неодноразово, при цьому щоразу розширює її аналітичне збагнення.

Своєрідний моніторинг тогочасного фольклористичного процесу, що його уміло пропонував І. Франко, промовисто вказує на те, які дослідження він вважав актуальними, до певної міри взірцевими, і які принципи фіксації та інтерпретації фольклорного матеріалу були близькими ученому, імпонували йому як досвідченому фольклористові, котрий долучився до розробки усіх найважливіших питань галузі. Пропонуючи, так би мовити, синхронний зріз наукового фольклористичного дискурсу, Франко висловлював власне бачення провідних тенденцій, генерував інтелектуальні змагання багатьох учених, пропонував оригінальну концепцію якісного наукового прочитання уснословесних творів.

Вміння глибоко, об’єктивно, часто дуже лаконічно оцінити здобутки попередників Іван Франко виявляв неодноразово (“Фольклорні праці д-ра Ченька Зібрта”, “Дальші болгарські праці М. Драгоманова”, “Посмертні писання Митрофана Дикарива з поля фольклору і міфології”, “Еміль Коритко, забутий слов’янський етнограф” та ін.). В багатьох моментах автор засвідчував не лише добре знання усього, що зробив

той чи той дослідник-фольклорист, а й розуміння контексту, в якому формувалася творча постава ученого і як його наукова продукція впливала на зміну устійненої “фольклористичної атмосфери”.

Якщо в “Огляді” Франко розмірковував над особливостями поступу фольклористики в Галичині, то об’ємніший, ширше закроений формат осягнення загальноукраїнської фольклористичної думки дослідник запропонував у програмі спецкурсу “Южноруська етнографія”, де сконцентровано увагу на постатях тих учених, які своїми працями вносили новий струмись у процес наукової інтерпретації народної усної словесності, визначали новий напрям розуміння складних проблем, пропонували багаті, базовані на чітко артикульованій теоретичній основі, колекції якісно оформленого фольклорного матеріалу, що відіграли помітну “оживлюючу” роль і в час виходу у світ, і впродовж багатьох десятиліть зберігали стимулюючий потенціал, слугуючи міцним фундаментом для численних дослідницьких рефлексій.

Принципи наукового осягнення процесу утвердження української фольклористики Франко чітко задекларував у проспекті спеціального курсу “Южноруська етнографія”, що його було запропоновано у комплексі “Плану викладів літератури руської” під час підготовки документації необхідної для кандидування на посаду доцента університету. У цій, мовлячи сучасною термінологією, “робочій навчальній програмі” дослідник подав огляд фольклористичних змагань українських учених не відрубно, а, навпаки, намагався вписати їхні здобутки у загальноєвропейську традицію уснословеснознавства. Як свідчать тематичні рубрики спецкурсу, Франко зосереджувався передусім на з’ясуванні передумов стрімкого поступу науки про фольклор у Європі, зважав на особистий внесок деяких науковців, які своїми свіжими та перспективними ідеями дали імпульс до систематичних студій над народнопоетичним словом і дали старт становленню важливої галузі гуманітаристики. Отож, поступ української фольклористики Франко розглядав не сепаровано, а в контексті аналогічних процесів у Європі. Відправною точкою, що дала серйозний імпульс до систематичного входження уснословеснознавства у систему гуманітарних наук, стали, на переконання українського ученого, праці Й. Гердера. Передусім Франко відзначає внесок німецького дослідника у вивчення народної літератури слов’ян. Постаць Й.-Г. Гердера як одного з ініціаторів того руху не випадково опинилася в епіцентрі Франкової уваги у пункті, де йдеться про першопоруки майбутньої фольклористики. Гердерівська теорія народної літератури, що виразно прозвучала у книзі “Голоси народів у піснях” була посіяна у благодатний ґрунт і дуже швидко дала добрі плоди. Гердер же “своєю працею *“Stimmen der Völker in Liedern”* і своїми запальними статтями про народну поезію різних народів, – наголошував Франко, – дав початок збиранню й коментуванню цієї усної літератури” [4, т. 29, с. 278]. Наступним етапом, що засвідчив поглиблення ідей Гердера і водночас вихід на нові горизонти фольклористичного пошуку, стали національно

орієнтовані, позначені духом романтизму праці Грімів, Уланда, Лассберга та ін. Ідею про національну унікальність, “виключність” усної словесності народу досить швидко змінює протилежна думка про “космополітичність” фольклору, яку “голосять”, як зауважує Франко, Гете, Шлегель, Рюккерт, Гумбольдт. Серйозний поворот у науковому пізнанні фольклору український учений пов’язував із розвитком порівняльного мовознавства, під впливом якого компаративний аналіз став невід’ємним компонентом кожного поважного дослідження, пов’язаного із аналітичним розбором народного слова. До когорти вчених мужів, що суттєво вплинули на “приложення порівнюючого методу до етнографії” [4, т. 41, с. 32], Франко зараховував Денлопа, Шмідта, Лоазеле та Брокгауза. Окремо від згаданих дослідників автор спецкурсу розглядає Бенфея та Лібрехта, які також взяли на озброєння порівняльне вивчення явища, однак виключно з метою з’ясувати його першоджерело і приблизні шляхи поширення. Ці фахівці утвердили постулати досить впливової фольклористичної школи, що фігурує у науковій літературі то як “міграційна”, то як “теорія мандрівних сюжетів”.

Намагаючись охопити усю повноту теоретико-методологічних концепцій європейської фольклористики XIX ст., Франко апелює і до досвіду “істориків культури і археологів” Леббока, Тайлора, Моргана та Ланга, які обґрунтували засадничі положення впливової на свій час антропологічної школи.

Після презентації визначальних тенденцій європейського фольклористичного дискурсу Франко плавно переходить до висвітлення етапів наукового збагнення українського фольклору “від перших слідів заняття южноруською національністю... і перших записів южноруських пісень XVIII в.” [4, т. 41, с. 32], до найновіших праць своїх колег з початку 90-их рр. XIX ст., як то студії М. Драгоманова чи Ф. Вовка, тобто рухається “від фази ентузіазму до... фази критицизму” [4, т. 29, С. 426].

Хоч Франко і не запропонував розгорнутої праці монографічного типу, де б детально оглянув запропоновані у “Плані” спецкурсу пункти, однак вельми виразно проглядаються тенденція заповнити цю схему у інших розвідках, що мають певну дотичність до історії фольклористики. Варто зазначити, що оціночні міркування І. Франка присутні і в окремих невеликих за обсягом фольклористичних студіях, і в контексті розлогіших праць (“Історія української літератури”, “Нарис історії української літератури до 1890 р.” та ін.).

Принциповою позицією І. Франка у його концепції написання “Історії української фольклористики” була об’єктивність. Він намагався показати процес становлення і поступу цієї молоді наукової дисципліни, не минаючи “ані титли, ніже тії коми”, висвітлюючи рівновагомо і ті моменти, що посутньо вплинули на утвердження авторитету свіжої парості гуманітаристики, і ті, що вражали низькопробністю, вносили негативні штрихи у її загалом позитивний імідж.

Усі найпомітніші постаті тогочасної української фольклористики, які сказали вагоме слово в уснословеснознавчому полілозі і долучилися до

розв'язання актуальних питань цієї дисципліни, присутні у науковому дискурсі І. Франка. Потенціал дослідницьких звершень кожного з них автор "Огляду праць над етнографією Галичини XIX в." та проспекту спеціального курсу "Южноруська етнографія" представив по-різному, то докладно розглядаючи увесь корпус праць певного ученого (як от у випадку з М. Дикарєвим, О. Потебнею чи М. Драгомановим), то побіжно згадуючи центральні, "енергетично заряджені" думки визначних фольклористів (М. Максимович, М. Костомаров, М. Сумцов та ін.). Незважаючи на різну інтенсивність коментування, інтерпретації й аналізу, цінність Франкових рецептивних тез очевидна, їх сукупний, узагальнений огляд демонструє чітку візію значущих для української фольклористики процесів від початків її утвердження до першого десятиліття ХХ ст.

Список використаних джерел:

1. Грушевська К. Українські народні думи. – К.: Державне видавництво України, 1927. – Т. I. – С. СІV.
2. Грушевський М. Апостолові праці // Іван Франко у критиці: західноукраїнська рецепція 20-30-х років ХХ ст. – Львів, 2010. – С. 27.
3. Франко І. Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах / Редкол.: М. Жулинський (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 2008. – Т. 53: Літературознавчі, фольклористичні, етнографічні та публіцистичні праці, 1876-1895.
4. Франко І. Зібрання творів: У 50-ти томах. – К.: Наукова думка, 1976-1986.
5. Франко І. Огляд праць над етнографією Галичини // Франко І. Вибрані статті про народну творчість. – К., 1955. – С. 233-242.

ПЛАХОТНЮК Вікторія, магістрант КОЗАЦЬКІ ІНІЦІАЦІЇ В ДУМНОМУ ЕПОСІ

В статті проаналізовано обряди козацьких ініціацій на прикладі думи «Про Івася Коновченка» та «Самійло Кішка». Робиться висновок про те, що в текстах дум не завжди повністю відображається обряд переходу, частіше описується один або кілька його етапів.

In article the ceremonies of Cossack initiations are analysed on the example of ballads. Drawn conclusion that in texts of ballads a transition ceremony is fully represented not always, one or a few his stages are more often described.

Незалежно від того, як вчені та фахівці інтерпретують думи, всі вони сходяться на думці, що їх значення в культурі дуже важливе. Думи забезпечують механізм збереження в культурі і передачі суспільних цінностей, норм і прийнятих істин, що стосуються загальнолюдських норм і моралі. Сенс цього переказу, цих культурних або універсальних істин можна знайти не так на рівні подій, як глибше, на рівні міфічного мислення.

Думи займають особливе місце в українській культурі не лише з огляду на їх соціальне значення і статус, але й з огляду на їх функцію. Думи, як відомо, називали поважними піснями. Їх співали не раз поряд із псалмами, переважно сліпі, під акомпанемент бандури, ліри або кобзи. Сьогодні ми маємо досить багато класифікацій дум, проте всі їх тексти можна поділити на дві групи, пов'язані з двома головними українськими традиціями – селянською і козацькою. Хоча за суттю вони цілком